

Q.K.
411,
14.

276
H i
393

DISPV TATIO HISTORICO MORALIS
DE
CHAMO
MALEDICTO
QVAM DEO PROPITIO
ATQVE
INCLVTO PHILOS. COLLEGIO
ANNVENTE
PRO LOCO
IN EODEM ALIQVANDO OBTINENDO
POSTRID. CALEND. APRIL.
PVBLICE DEFENDET
M. PHILIPPVS OLEARIVS,
LIPS.

L I P S I A E,
Literis IMMANUELIS TITIL.
cb Iscc VII.

DISSERTATIO HISTORICO MORALIS

DE

CHAMO
M A L E D I C T O

QUAM D. D. PROPTIO

ATQUE

INGLUVIO PHLOS. COLLEGIO

ANNUNTIA

PRO LOCO

IN EODEM ALIOVANDO OSTENDENDO

TESTAND. CAUSAM HABIL.

THESEMA

M. PHILIPPUS OLFARIVS,

1798

1798

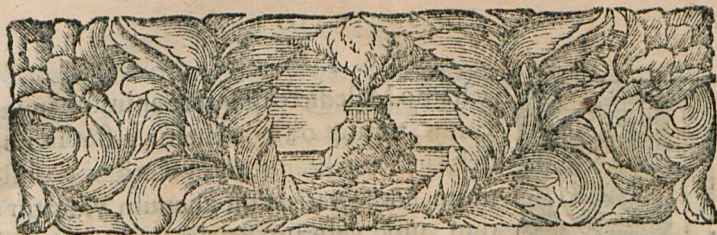
THESEMA

1798

THESEMA
1798

CONSPECTVS DISSERTATIONIS
DE CHAMO MALEDICTO.

§. 1. <i>Dissertationis argumentum & partitio.</i>	§. 11. <i>Haec sententia refellitur.</i>
§. 2. <i>Chamus fuit filius Noachi natu minimus.</i>	§. 12. <i>Quod Chami delictum fuerit, exponitur.</i>
§. 3. <i>Opinio Furiaei, Chamum fuisse Melchisedecum, recensetur.</i>	§. 13. <i>Hoc delictum esse levissimum, nonnulli statuunt.</i>
§. 4. <i>Opinio Furiaei refutatur.</i>	§. 14. <i>Horum argumenta sub examen revocantur.</i>
§. 5. <i>An Chamus idem fuerit cum Zoroastre?</i>	§. 15. <i>A Chami delicto poetae occasionem nacti sunt fingendi legem à Saturno latam.</i>
§. 6. <i>An Chamus fuerit inventor Alchymiae?</i>	§. 16. <i>Hinc etiam Proverbium natum: Verenda Patris detegere.</i>
§. 7. <i>Chamus inter gentiles pro Deo cultus est.</i>	§. 17. <i>Vnde Noachus resciverit factum Chami?</i>
§. 8. <i>Chamum Parentem castrafse, nonnulli tradiderunt.</i>	§. 18. <i>Cur in Canaanem Noachus vibraverit execrationem?</i>
§. 9. <i>Pseudo-Berosi figmentum, Chamum patrem carmine magico sterilem reddidisse.</i>	§. 19. <i>Chrysofomi & aliorum hac de re sententia assertur.</i>
§. 10. <i>Hermannii von der Hardt sententia, Chamum thoro parentis injuriam intulisse proponitur.</i>	§. 20. <i>Probabilissima sententia proponitur.</i>
	§. 21. <i>Ipsa Noachi execratio pluribus excutitur.</i>

§. I.

*Dissertationis
argumentum
& partitio.*

DE Chamo Maledicto differere animum induximus, tum quod hoc thema a studiis nostris sacrarum literarum evolutioni potissimum consecratis non alienum videatur; tum quod veterum Patriarcharum mox à condito mundo viventium res gestas excutere incredibilem semper voluptatem animo nostro attulerit. Ut vero sine praevia verborum ambage ac peculiari praefatione nos statim ad scopum ipsum accingamus, tria potissimum in hoc themate pertractando capita nobis explicanda sumimus. Nimirum ut distincte & ordinate procedamus, primo de persona Chami, deinceps de Chami delicto & tandem de poena delictum subsequuta pro ingenii viribus, quas admodum exiguas esse satis intelligo, commentaturus sumus.

§. II.

*Chamus fuit
filius Noachi
natu mini-
mus.*

*Gen. IX, 24.
Heideggerus
in hist. sacra
patriarchar.
Ex. XX. §. 4.*

Quod ad personam Chami attinet, eum Noachi filium, natu minimum fuisse, sacra scriptura disertis verbis testatur. Quamvis enim referente Doctissimo Heideggero non tantum Hebraei quidam, R. Levi Ben Gerson, Aben Esra, alique, verum etiam ex Christianis Theodoritus, Procopius-Gazaeus, Josephus Scaliger, Ch. Schotanus illos imprudenter secuti Chamum secundum inter filios Noachi numerent: eos tamen arbitrario scripturae ordine deceptos esse, Vir Doctus bene iudicat. Cumque auctores modo allegati filium illum natu minorem, cujus Gen. IX. mentionem fieri diximus, non tam de Chamo filio, quam de Canaane nepote Noachi exponere velint: illud tamen absque ratione fieri idem Heideggerus confirmat, quoniam scilicet hoc modo Canaan à ceteris ex Semo & Japheto nepotibus distingvi non possit, praetereaque is sit filius natu minor, qui perpetravit scelus, id vero Chamum perpetrasse clare commate 22. indicari. Et quamvis Chry-
so-

Iostomus ac cum eo Philo Judaeus negent; ex citato Gene-
seos loco probari posse: Chamum fuisse natu minimum
Δεύτερος γὰρ ἦν, inquit Chrysoſtomus, καὶ πρότερος ἔϊα φεθ. Ἄλλ
εἰ καὶ τὴν ἡλικίαν ἦν πρότερος ἔπεινα, ἀλλὰ τῆ γνώμῃ νεώτερος, καὶ
ἡ προπέτεια αὐτὸν ἐξέβαλεν. *Secundus enim erat & antecede-
bat Japhetum. Quamvis autem aetate illo prior erat, volun-
tate tamen minor, & temeritate cum excessit: nobis tamen mi-
nime persvadebit, ut a litera scripturae recedentes huic ejus
sententiae forsan nimis subtiliter excogitatae subscribamus.*
In primis cum haud Noachus, a quo tale quid fortasse affectu
dictum videri poterat, sed ipse historiographus Moses Cha-
mum filium natu minorem vocaverit.

§. III.

Sed forsitan haec tanti non sunt, ut iis ulterius immore-
mur, quapropter hanc genealogicam controversiam mitten-
tes nec non eam, quae de fratribus ejus Semo & Japheto, utri-
scilicet primogenitura tribui debeat, ab interpretibus moveri
solet, utpote quae ad institutum nostrum minus pertineat: ad
alia potius progrediamur, quae de persona Chami in medium
afferre constituimus. Non possumus autem non hic mentio-
nem facere recentissimi cujusdam scriptoris Petri Juriaei, qui
in Historia Critica Dogmatum & cultuum bonorum malo-
rumque, in Ecclesia ab Adamo usque ad Christum recepto-
rum Gallicâ linguâ tribus circiter abhinc annis in lucem edi-
ta Ἐξόδοξον sententiam, quae forsan nemini adhuc in men-
tem venerat, de Chamo tueri conatus est, quasi scilicet Melchi-
sedecus, cujus auctor epistolae ad Hebraeos meminit, non
alius quam ipse Chamus fuerit. Quam sententiam paulo pe-
nitius hic loci excutere, ab instituto nostro non alienum fore
existimamus. Nimirum supponit Juriaeus, Melchisedecum
unum ex tribus Noachi filiis fuisse, istud vel exinde colligi pos-
se, quod dicatur sacerdos Dei summi, quem titulum singularis

*Opinio Juriaei,
Chamum fuisse
Melchisede-
cum, recenset
Iur.*

Parte I. c. LX.

ἑξοχῆς indicem non cuius primogenito sed inter primogenitos primo competere contendit. Semum autem eum non fuisse, cum diserte testetur epistola ad Hebraeos, diversae eum & Abrahamum exitisse familiae, Semusque praeterea cum suis non Cananaeam, quam Melchisedecus incolebat, sortitus fuerit, sed Chaldaeam; nec Japhetum, qui extremas Asiae, oras & Europam cum suis occupaverit: Chamum ergo relinquit, quem Melchisedeciano indui sacerdotio, ne paradoxum videatur imo impium, prolixam Chami Apologiam instituere ejusque peccatum pro levissimo venditare non dubitat. Huc accedere, quod & profana monumenta istam de Melchisedeco opinionem firmaverint. Sanchoniatonem enim cujusdam *Sidic* vel *Sedec* meminisse, qui sine dubio sit Melchisedec; hunc Dioscurorum patrem eundem dicere, Carybum item & Corybantum, eos vero filios Jovis vulgo statui, Jovem porro Viris Doctis Chamum esse: Sedecum ergo vel Melchisedecum eundem esse cum Chamo.

§. IV.

*Opinio Juriaei
resulatur.*

Haec omnia ingeniose admodum a Doctissimo Juriaeo excogitata esse, nemo temere inficias ibit. Interim tamen unum & alterum contra argumenta ab ipso prolata excipi posse minime dubitamus. Primo enim quis non intelligit, meram esse conjecturam nullo plane fundamento innixam, quando Juriaeus asserit, titulum sacerdotis summi Dei esse titulum dignitatis nemini alii competentem, nisi iis, qui sacerdotio eminentiori graduungebantur. Sed unde quaeso probare poterit, hunc titulum singularis ἑξοχῆς indicem fuisse? cum his verbis id potius intendi videatur, ut, quoniam Orientalibus multi dicebantur אֱלֹהִים *elohim* & אֱלִים *Elim*, Cananaei intelligerent, quem Deum Melchisedecus coleret, hinc dicebat se Dei summi seu אֱלֹהִים sacerdotem esse, ejus inquam Dei, qui coeli & terrae summus est Dominus. Quemadmodum

et-

etiam in aliis locis scripturae sacrae describitur verbi gr. Ps. *XCVII, 9. Tu Jehova Deus altissimus אלהים עליונים es & supra totam terram omnibus Diis multo superior.* Etenim in fontibus non dicitur, quod Melchisedecus fuerit sacerdos Dei summus, quo modo Juriaeus haec verba accipere videtur, sed quod fuerit sacerdos Dei summi, quo sensu LXX. interpretes eadem reddiderunt. Ex hoc ipso Abramus, qui eundem colebat Deum, Melchisedeci religionem haud aliam ac suam esse intelligens summum ei honorem exhibebat. Et quid quaeso num alii sacerdotes sacerdotium non tam eminenti gradu, qualem Juriaeus fingit, possidentes non erant sacerdotes Dei altissimi? Hic sane erat titulus omnibus iis competens, qui in vero Dei cultu ab idololatriis jam tum temporis invalescentibus discerni cupiebant. Ex quibus luculenter patet, ex hoc titulo saltem necessario non sequi, ut Juriaeus sibi persuadet, Melchisedecum fuisse unum ex tribus Noachi filiis. Quod ad Semum attinet, Juriaeo haud difficulter largiri possumus, eum non fuisse Melchisedecum, quamvis plerorumque ex Ebraeis & Christianis doctoribus auctoritate haec sententia firmata fuerit. Nam exinde non sequitur: Chamum fuisse Melchisedecum, si Semus vel Japhetus non fuerit. Interim tamen hoc dissimulare non possumus, primum ejus argumentum contra Semum prolatum infirmo admodum talo niti. Quo minus enim Semum pro Melchisedeco habeat, hoc in primis in causa esse ait, quod Ebr. VII, 13. alterius generis fuisse dicatur, qui decimas ab Abrahamo acceperit. Ita enim verba ista reddit: *que celui, qui n'estoit pas de même race avec eux avoit dimé Abraham..* Et hinc porro concludit, cum Abrahamus ex posteris Semi fuerit, non potuisse eum alterius generis vocari, si quidem Melchisedecus ipse fuisset Semus. Existimat hic summe Reverendus D. Buddaeus, nullam causam adesse, cur Juriaeus vocem *φωλῆς*, quae in Graeco est, transtulerit, per

in dissert. de peccatis typicis Jeneae publice.

ce, quae genus significat. Sane & Joannem Clericum & Richardum Simonium utrumque in versione Gallica novi testamenti reddidisse per *tribu*. Quam significationem & loco huic exacte convenire, cum hoc saltem velit Paulus apostolus, Melchisedecum non fuisse ex tribu Levi, ut recte etiam Jo. Braunius observaverit. Verum an ea ratione dubium penitus eximatur, judicium esto cordatorum. Si enim, ut a viris hisce doctis supponitur, *συγκρισις* instituatur Abrahami & Melchisedeci, non video, quomodo ad tribum Levi respici possit, (quae nondū existebat, & cujus nec Abrahamus erat ipse) cum dicitur Melchisedecum *τῆς αὐτῆς φυλῆς* non fuisse cum Abrahamo. Haud paulo igitur magis luculenter istud Juriaei argumentum confutari posse putem, modo attendatur, *φυλῆς ἐτέρας* fuisse non Melchisedecum dici, quam sit Abrahamus, sed de Sacerdotum V. T. & Christi diversa *φυλῆ* esse sermonem, de quo dictum sit, eum sacerdotem fore secundum *τάξιν* Melchisedeci, ut clarissime ex commate 13. capituli VII. Epistolae ad Ebraeos liquet: Et ne dubium esse possit, in sequente versu id firmat Apostolus, *πρόδηλον* esse inquit Christum ex tribu Juda esse, cui tribui sacerdotium nunquam a Mose concessum sit. Quemadmodum & ab hac *μεταθέσει* Sacerdotii, ex tribu Levi ad tribum Judae, in v. 12. ad *μετάθεσιν ἑ νόμος* argumentatus fuerat. Quo admissio plane nihil in isto loco invenit Juriaeus, ex quo concludat Melchisedecum Semum haud fuisse. Dum vero haec scribo, video, Juriaeum non ad v. 13. uti Doctissimus Buddaeus cum Braunio sibi persuadet, sed ad v. 6. respexisse. Vbi Apostolus de Melchisedeco dicit: *ὃ ἢ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν, δεδεκάτωκε τὴν Ἀβραάμ.* Verum haec quoque verba Juriaei sententiam nihil juvare firmiter sum persuasus. Cum enim his verbis Apostolus nil aliud innuere velit, quam Melchisedecum ex filiis Levi, de quibus v. praec. locutus fuerat, genealogiam non

Comment. ad
b. l.

non deduxisse, quisque facile videt, idem quoque de Semo affirmari posse, cum Semus non ex filiis Levi sed vice versa filii Levi ex Semo genealogiam habuerint, in primis cum Melchisedecus dicatur ἀγενεαλόγητος, non proprie, id quod Juriaeus lubens agnoscit, sed propterea quod scriptura de ejus genere prorsus tacuerit. Unde concludo, Melchisedecum vel propterea μη γενεαλογούμενον ex filiis Levi dici posse, quod scriptura ipsum ad hoc genus non referat, sed eum nomine typi plane ἀγενεαλόγητον fuisse affirmet. Praeterea uti jam diximus, faciamus, Melchisedecum Semum non fuisse, num ideo statim Chamus fuit? Minime gentium. Nisi forsitan ultimum argumentum ex Mythologicis desumptum nos inducat, ut hoc credamus. Ast vere or, ne huic fundamento nimis lubrico parum tuto insistamus, ex quo enim ingeniosi auctores demonstrarunt, se in Mythologicis ex quolibet quidlibet facere posse, hujus generis argumentis, nisi alia quoque suppetant, parum vel nihil roboris inesse haud immerito judicamus. Quo accedit, quod totum istius Sanchoniatonis fragmentum, ex quo ultimum hoc Juriaei argumentum desumitur, à multis pro scripto supposititio habeatur, id quod Clariss. Dodwellus in peculiari libro de hoc argumento conscripto multis probare conatus est. Quae cum ita sint, cum Doctissimo Buddeo illorum mihi haudquaquam displicet sententia, qui ingenue, quis Melchisedecus fuerit, se nescire profiterentur, & curiosius investigare sibi religioni ducunt, quae scriptura sacra nobis non revelavit.

§. V.

Postquam recentissimam quandam opinionem de Cham nostro adduximus: jam vetustiore quandam eidem subjungere placet. Fuerunt scilicet inter Christianos cum primis veteres, qui Chamum eundem cum Zoroastre Magicarum artium inventore esse statuerunt. Sic enim Auctor Reco-

*titulus libri
Dodwelli est:
A Discourse
concerning
Sanchoniaton
Phoenician
scriptor.*

*An Chamus
idem fuerit
cum Zoroastre*

gnitionum libro quarto Magiam scribit, hominibus antè dilu-
vium a mulierosis illis angelis traditam, Aegyptiorum condi-
torem Mesraimum didicisse a Chamo patre; & Chamum a
posteris hujus artis admiratoribus Zoroastrem seu vivum a-
strum propterea fuisse dictum & pro Deo habitum. Id secu-
tus Cassianus *Quantum*, inquit, *antiquae traditiones ferunt,*
Cham filium Noae, qui superstitionibus istis & sacrilegis fuit artibus
ac profanis infectus, sciens nullum se posse super his memorialem
librum in arcam prorsus inferre, in quam erat cum patre justo ac
sanctis fratribus ingressus, scelesti ac profana commenta diver-
sorum met allorum laminis, quae scilicet aquarum inundatione cor-
rumpi non possent, & durissimis lapidibus insculpsit, quae diludio
peracto, eadem qua celaverat curiositate perquirens, sacrilegio-
rum & perspicuae nequitiae seminarium transmisi in posteros.
Eandem rem itidem confirmat Petrus Comestor, qui Chamum
Noae filium eundem esse ait atque gentiliū Zoroastrem, eumque
cum in Thracia regnaret, invenisse artes magicas; ut & se-
ptem artes liberales, quas in quatuordecim columnis scripserit,
septem nimirum aeneis adversus aquarum illudiem, totidemque
lateritiis contra ignis incendia. Et hinc sine dubio factum, ut
liber, qui adhuc hodie circumfertur, elementa ac praxin artis
necromanticae continens Chamo adscriptus fuerit, cujus Cic-
cum Asculanum in commentariis, quos edidit in sphaeram,
meminisse ait Sixtus Senensis, ejusque confingendi occasionem
ex iis, quae e Cassiano modo allegavimus, ortam statuit. Qua
occasione silentio praeterire non possumus, alium adhuc pro-
pheticum scilicet librum a Basilidianis Chamo adscriptum fu-
isse, ex quo Pherecydem in libro de natura Deorum nonnulla
desumisse ex Clemente Alexandrino manifestum evadit. Sed
utrumque, tum quod Chamus non idem fuerit cum Zoroastre,
tum etiam quod magiam non invenerit, solide evincit Doctis-
simus Bochartus, utpote qui demonstrat, Chamo multis secu-
lis

Collat. 8. Cap.
21.

Hist. Schol.
c. 39.

l. 2. Bibl. san-
ctae.

Clem. Al.
l. VI. Strom.
p. 643.

Phaleg. l. 4. p.
205. seq.

lis recentiorem esse Magum illum Zoroastrem, cujus oracula Graece edita cum Pselli & Plethonis scholiis circumferuntur. Quem plerosque scriptores propterea aequo fecisse antiquiorem, quod Magum illum confundant cum Bactrianorum Rege Zoroastre, Nino aequali; cum tamen Ctesias & ex eo Diodorus, Bactrianorum Regem, in quem Ninus dimicavit, Oxyartem appellet, minime verò Zoroastrem, neque Magum fuisse dicat, aut viribus hostium magicas artes opposuisse; quamvis hoc bellum referat multo pluribus quam quisquam alius veterum. Et quamvis concedatur Bactris regnasse Magum, Zoroastrem; hoc tamen nihil ad Chamum Noae filium pertinere, quippe cui Bactriana non obtigerit, sed Africa, & Asiae portio in Africae finibus a Bactris remotissima. Itaque ut a Zoroastre Oxyartes, ita Cham ab utroque plane sit diversus. Sed plura hac de re apud ipsum Bochartum legi poterunt, quo lectores jam nostros ablegamus.

§. VI.

Sed non magicarum tantum artium inventio Chamus tribuitur, sed Alchymiae quoque auctorem eundem esse quidam contendunt, Quamvis enim artis hujus incunabula altius adhuc nonnulli repetant, a Tubalcaino nimirum metallorum fabro: quem Chymicum fuisse inde conjiciunt, quod in fragmento Henochiano una cum fabrilibus artibus, quas ille exercuit, & *Ἐρμῆς ἐργασίας* quoque Exaël Angelus homines edocuisse dicatur: alii tamen ad Chamum origines illius referre videntur malle. Cuius quidem rei nescio an aliud fundamentum habeant, praeter vanam quandam Etymologiam. Chemiam enim quasi Chamiam dici volunt ab auctore suo Chamus, & articulo Arabico adjecto Alchemiam. Verum longe recentius esse Alchemiae nomen ac inventum, utpote, cujus ante Julium Firmicum nemo meminerit, jamdudum Viri docti observarunt, qui rectius istud nomen ex Arabum

An Chamus fuerit inventor Alchymiae?

de scientiis Mathematicis l. 3. c. 15.

Vossius de Phi-
losofia c. IX.

huic arti praecipuam semper operam navantium lingua deri-
varunt. Quamvis enim Gerh. Joannes Vossius Graecam es-
se vocis Chemiae originem persuadere nobis velit, altera ta-
men sententia probabilior nobis videtur, quod ipse Vossius
diffiteri haud possit: ab Arabibus istam artem ad nos fuisse
derivatam.

Chamus inter
gentiles pro
Deo cultus est.

§. VII.

Plut. in Iside.

Ceterum Chamus inter gentiles sub variis nominibus
pro Deo cultus est. Nam primo Aegyptii eum sub titulo Jovis
Hammonis adorarunt. Notum enim est, Aegyptios origi-
nem a Chamo & Aegyptum nomen a Misraim Chami filio ha-
buisse, quorum ille Hammon dictus est, hic *Μετρε* vel Osiris,
& ille in Ariete hic in Tauro cultus. Indequè natum videtur,
quod in Zodiaci signis Aries primum locum, Taurus secun-
dum teneat; Aegyptiis scilicet ita ordinantibus, qui Chal-
daeos in Astrologiae studio proxime sequebantur. Quid
quod Aegyptus non solum a Chami filio Misraim, verum et-
iam antiquis temporibus ab ipso Chamo nomen habuerit,
cum non solum sacra scriptura Aegyptum passim appellet ter-
ram Cham, sed etiam teste Plutarcho Chemia ab antiquis no-
minata fuerit. Et quid mirum, hanc regionem a Chamo no-
men habuisse, cum ipsi in divisione orbis terrarum haec regio
obtigerit. Tradunt enim Noachum, cui terra ante diluvium
cognita erat, velut totius orbis haeredem a Deo designatum,
tribus suis filiis universum mundum distribuisse: Chamus au-
tem obtigisse terram a Rhinocorura usque ad Gades versus
meridiem. Quae traditio eo usque invaluerat, ut Philastrius
Brixienfis pro haereticis habere non dubitaverit negantes,
quod beatus Noachus suis filiis tribus post diluvium mundum
diviserit. Quamvis igitur de Ammonis nomine Aegyptii,
quos hujus vocis significatio latuit, multa commenti fuerint;
abunde tamen patet, illud Dei nomen factum esse ex Cham
vel

§. Marsham
Can. Chron.
p. 23.

vel *Ham* mollito sono Hebraeae aspirationis. Qui autem Afris & Aegyptiis Ammon, idem Syris & Babylonis dicitur Babelus. Ζεὺς βῆλ⊙ Sanchoniati uno est e tribus Saturni filii, Noachum autem esse Saturnum ejusque tres filios Neptunum, Jovem atque Plutonem, Viri docti observarunt, id quod pluribus deduxit doctissimus Bochartus, ubi historiam de Noacho ejusque tribus filiis cum fabula de Saturno & Saturni tribus liberis accurate contulit, & Chamum eundem esse cum Jove multis rationibus probavit.

ap. Euseb.
praepar. Ev.
p. 31.

Phaleg c. 1.

§. VIII.

Sed haec de persona Chami sufficiant. Jam ad delictum ejus, quo paternam provocavit execrationem, progrediamur. Multa hic fabulantur tum Judaei tum alii, qui de hoc facto aliquid memoriae prodiderunt. Sunt Judaeorum aliqui, ut Rabbi Levi Ben Gerson, qui Noachum a Chamo vel plane exsectum aut castratum fingant, ne quartum gigneret filium haereditatis participem. Quae fabula a Gentilibus desumpta esse videtur: legimus enim in Phornuto & aliis, Jovem patrem Saturnum executum. Quae quidem fabula ex ingeniosa Bocharti conjectura originem traxisse videtur ex his Gen. 9, 22. perperam intellectis: *Et vidit Cham pater Chanaan verenda patris sui & nunciavit.* Ibi enim & nunciavit hebraice est וַיִּגַּד *Vajagged*, quod a serie orationis divulsum tum cum puncta vocalia aberant, legi potuit *Vejagod & abscedit*, tanquam a verbo וַיִּגַּד quod excidere significat, maxime cum de carne agitur. Deut. 14, 1. 1. Reg. 18, 28. Jer. 16, 6. &c. Quin & locum admissi criminis poetas per ambages designasse Bochartus ait. Notum enim esse, quod arca Noae in Gordiaeis montibus substitit, hoc alio nomine quosdam vocare Corcyraeos. Hinc Alexander Polyhistor apud Eusebium: $\text{τῶν ἢ πλοῖς τῆς κατακλιθέντων ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ, μέρτι ἐν τῷ εἶναι λέγεται ἐν τοῖς Κορκυραίοις ὀρεσι τῆς Ἀρμενίας διαμένον. Navigium autem illud cum}$

Chamum Parentem castrasse, nonnulli tradiderunt.

in Gen. c. 9.

Phaleg. p. 3.

in Chron. p. 8.

in Armeniam declinasset, pars quaedam illius esse dicitur bodieque in Armeniae montibus Corcyraeis. Itaque in Gordiana, quae & Corcyra vel Corcyraea dicebatur, Noam aliquandiu degisse verosimile esse, & inibi a Chamo traductum. Hinc poëtae nominis aequivocatione delusi in Phaeacum insula Corcyra id contigisse volunt, quam & Harpen & Drepanen aut Drepanon aliter vocant, quod ibi servaretur scilicet falx, qua Jupiter executi patrem. Lycophron in Cassandra

versu 76

Νῆσον δ' εἰς Κεῖνον συγχεμένην
Ἄρπην περιβάσας μεζέων κρεάνομον.

Adiit Harpen, insulam, quam prae omnibus Saturnus odit partis abscissae memor.

Harpen id est Corcyram. Scholiastes, τὴν Φαιακῶν νῆσον τὴν Κόρυρον, ἐν ἣ κεχοσμένον τὸ δρέπανον ἐν ᾧ ὁ Ζεὺς Κεῖνον ἐξέτερεδεν. Phaeaciam insulam Corcyram, in qua defossa erat falx, qua Saturnum abscidit Jupiter.

§. IX.

*Pseudo-Berosi
fragmentum,
Chamum patrem
carmine
magico sterilem
reddidisse.*

Ceterum jam memoratis de delicto Chami testimoniis accedat Pseudo-Berosus Anni Viterbiensis, cujus libro tertio ea non tantum, quae supra de Magia Chami diximus, si Diis placet, confirmantur, sed & de ejusdem delicto insigni augentur fabula; Ipsa impudentissimi illius impostoris verba haec sunt: *Erat Noae filius ex tribus primis adolescentior Chem, qui semper magicae & veneficae studens Zoroaster nomen consecutus erat. Is patrem Noam odio habebat, quia alios ultimo genitos ardentius amabat, se vero despici videbat. Itaque nactus opportunitatem, cum Noa pater madidus jaceret, illius virilia comprehendens taciteque submurmurans, carmine magico patri illi; simul & illum sterilem, perinde atque castratum effecit, neque deinceps Noa foemellam aliquam focundare potuit. Haec Annius Viterbiensis sub nomine Berosi, quibus multa alia facinora a Chamo perpetrata subjungit: Quod scilicet publice*

mor-

mortale genus corruerit asserens ac re ipsa exequens, congregandum esse ut ante inundationem, cum matribus, fororibus, masculis, brutis, quovis alio genere. Quo tandem factum, ut a Jano piissimo & castissimo principe ejectus fortitus fuerit cognomen Esen Enuua: significare autem Esen apud Scythas Aramaeos, infamem & impudicum: Enuua vero incubum & propagatorem. Verum haec omnia una cum reliquo Berosi de Chami rebus gestis & morte absurdo commento deridentur & a sincera historia jure meritoque rejiciuntur.

§. X.

Ut compendium fabularum faciamus, aliam adhuc sententiam recentissimi ejusdam Auctoris de Delicto Chami in medium afferre placet. Ille est Vir Doctissimus Hermannus von der Hardt, Professor Linguarum Orientalium in Academia Helmstadiensis longe celeberrimus. Iste sibi persuadere non potest, tantum fuisse scelus filii, patrem videre nudum, ut tantam ex eo promeruerit poenam, quae in nepotes etiam redundaret. Hinc multo majus crimen sub his verbis, quibus Moses in enarrando Chami delicto utitur, latere autumat. Ipsi autem quam maxime probabile videtur, injuriam fuisse, a Chamo conjugali parentis sui Noachi thoro illatam matre vel noverca violata. Idque ex contextu ipso & consueto Scripturae stylo demonstrare contendit. Denudari enim honesto styli sacri caractere notare Venerem. Nuditatemque patris ipsam esse uxorem patris probat ex Lev. XVIII. 6. sqq. & c. 20. Vbi tum nuditas patris uxor vocatur patris, nuditas fratris uxor fratris, nuditas patruus uxor patruus. Videre porro nuditatem vel patris vel fratris vel patruus, thori conjugalis, patris, fratris aut patruus jura usurpare. Ut ita exemplo Ruben & Absalomi laxata a Chamo cupidinis frena caste notaverit & damnaverit Moses, furti occasionem demonstrans, crapulam parentis. Detectum hoc scelus mox ab aliquo

Hermanni von der Hardt sententia, Chammum thoro parentis injuriam intulisse proponitur. s. Ephemer. Philolog. Dissert. II.

quo cognatorum fratribus foris agentibus. *¶* Qui intolerabilem hanc injuriam parentis thalamo illatam indignissime ferentes subito advolarint, ac utrosque Chamum cum Venere patris carne deprehenderint, in quos irati pallia sua conjecerint, sceleris a Chamo commissi testes futuri. Mox iterum, intacta illa relicta, egressos inde fratres postridie retulisse parenti, quas in ipsum & thalamum ejus commisisset injurias Cham filius minor. *¶* Qui injuriae & damni impatiens testamento caverit, Canaanem ex furtivo illo sed infelici amore vel incestu natum, ab haereditate omni esse excludendum: Semique & Japheti posteros, jus dominii in Canaanis nepotes meritos, admittere non debere, ut emergant unquam Cananaei. Ex qua justa Canaanis illegitimi filii exhaeredatione natum jus Semitarum in Cananaeos, omni possessione semper excuriendos ac in servitutem redigendos. Cujus testamenti executio multis demum post seculis per Israëlitas contigerit, Cananaeis tandem pulsis & caesis.

§. XI.

Haec sententia rejellitur.

Hypotheses istas, quas haecenus commemoravimus, a praestantissimo Auctore docte & ingeniose admodum excogitatas esse quis non videt? Interim tamen varia obstant argumenta, quo minus huic sententiae calculum nostrum adjicere queamus. Primo enim a sensu literali nisi summa urgente necessitate non esse recedendum firmiter persuasi sumus. Idque imprimis in libris Historicis fieri non debere inde patet, quod in iis res gestae plano & perspicuo stylo absque ullis involucris sive aenigmatibus proponantur. Alias si licitum fuerit ejusmodi interpretationes historiae Mosaeicae afferre, & semel supponere, istas narrationes tantis obscuritatibus involutas esse, haud immerito veremur, ne eadem methodus in multis aliis locis explicandis adhibeatur, quin etiam usque ad historiam tentationis & lapsus proplatorum extendatur.

datur, id quod jam multi facere sibi religioni non duxerunt. Deinceps multa in hac explicatione occurrunt, quae cum narratione Mosaica minus convenire videntur. Moses enim disertis verbis testatur, Noachum vino somnoque sepultum in medio tabernaculo denudatum jacuisse, ita quidem ut non ab alio sed a se ipso reiectus fuerit. In fontibus enim Hebraicis est חָנַן in Hithpael significationis reciprocae, quod a plerisque interpretibus *discooperuit vel retextit se* redditur. Ast vero ejusmodi denudationem, qualis hic describitur, significare injuriam thoro viri conjugali per alium furtim illatam nunquam probari poterit. Quod si enim Noachus se ipsum retexerit, exinde satis elucescit, nullam injuriam ejus thoro illatam his verbis indicari, cum praeterea ad ejusmodi actionem (venia sit verbis) duae personae requirantur, una, quae reteggit, altera, quae reteggitur. nisi forsitan in ipso Noachi corpore insignis aliqua turpitudine notetur, quam interpretes eloqui verentur, sed absit, ut de sanctissimo patriarcha talia vel nobis in mentem veniant. Porro cum Historia Mosaica minus convenit, quando Cl. Auctor ait, hoc Chami furtum ab aliquo, quisquis is fuerit, cognatorum Chami fratribus, qui foris agebant, indicatum fuisse, cum Moses claris & perspicuis verbis affirmet, ipsum Chamum nuncium extitisse, qui fratribus id, quod modo viderit, indicaverit. Num vero probabile est, Chamum ipsum, si tale facinus, quale Vir Doctissimus ipsi affingit, patrasset, quasi foricem sese prodidisse? Illud quoque satis perspicere non possum, quomodo Semus & Japhetus nuditatem patris sui pallia sua injiciendo operuisse dici queant, cum ex sententia Viri Docti eam Chamus jam tegetet, adeoque hic actus plane supervacaneus fuisset. Huc accedit, quod Moses eos facie averfa id fecisse testetur, id vero etiam ipsorum.

scopum impedivisset, ideo enim, ait vir Doctus, ingredientes tabernaculum pallia, quibus erant amicti, in utrumque decumbentium iniecerunt, ut sceleris a fratre & matre, vel noverca commissi certissimi testes esse possent. Iste scopus, inquam, ad irritum hoc ipso cecidit, cum Chamus postea factum negare & contra fratres excipere potuisset, eos nil nisi mendacia proferre, siquidem salva conscientia asseverare non possent, sese oculis suis Chamum in flagranti delicto deprehensum usurpasse. Ultima denique verba, Semus & Japhetus nuditatem patris sui non viderunt, plane frustranea esse videntur, si sententiam Viri Docti amplectamur. Iste enim haec verba nil aliud indicare judicat, quam quod hi duo fratres matrem suam non attigerint, non contaminaverint. Sed quid opus erat his verbis, si verum est, quod Vir doctus contendit, illud per se patebat, neque enim fieri poterat, cum Chamus tum temporis locum jam occupasset, nec etiam verosimile sit, ulli lectori in mentem venire posse, quasi Semus & Japhetus fratrem vi depellere, ut loco cederet, tentaverint.

§. XII.

*Quod Chamus
delictum sue-
rit, exponitur.*

Meo itaque iudicio optimum erit, ut literam sequamur, nec tantum nobis sumamus, ut ulterius, quam quod scriptum est, sapere velimus. Et profecto aliud delictum, quam quod scriptura designat, adferre, quid aliud est, quam ad incertas se recipere conjecturas? Ductum igitur sacrae Scripturae secuti dicimus: Noachum e vino, quod biberat, ebrium factum indecoro corporis habitu, reiectis pudendis, in medio tabernaculo forte prolapsum, obdormiisse. Cum enim veteres in vestitu non uterentur caligis, sed talaribus & laxioribus indumentis, inde facile contingere poterat denudatio. In hoc statu parentem offendit Chamus filius natu minor, & vidit nuditatem

tē patri sui & nunciavit duobus suis fratribus in platea. Quemadmodum scriptura in narrationibus suis, etiam de rebus pudendis, pudice & caste semper loqui amat, quod in plerisque ejus phrasibus, quae ad eas res spectant, observari potest; sic etiam hoc loco fieri videmus. Quid enim hic & alibi sub nomine *ערואב* *erwab* intelligat, satis notum est. Nuditatem communi verbo appellat eas partes, quae honeste nominari non possunt & quarum etiam potissimum ratione erubuerunt primi parentes nostri, cum post peccatum intelligerent, se esse nudos. In eo erat statu bonus senex, ut verecundia non tangeretur partibus illis denudatis. Chamo ergo intervenienti si tale quid accidisset incio, quemadmodum de Acteone narrat poeta, quod

Inscius viderit sine veste Dianam

Praeda suis canibus nec minus illa fuit.

si oculos ab hoc spectaculo ipsi imprudenti objecto avertisset, nihil esset in eo, quod ipsi ad culpam imputaretur, sed illud *ערואב* & *vidit*, (sunt verba Riveti, quibus utimur) praesertim junctum sequentibus, indicat aspectum impudentem, irreverentem, & plane voluntarium, quo ad videndum subsistens, sciens & volens oculos suos hoc spectaculo pavit, oriose & attente spectans, atque adeo impudenter irridens. Huc accedit aliud pravi contortique ingenii indicium, cum non satis habeat ex pii patris dedecore animum oblectare, sed & eum apud fratres traducere allaboret. Quo ipso ejus delictum non parum aggravatur. Cum enim pavisset oculos suos hoc turpi spectaculo & Patri illussisset, voluit etiam eum apud fratres suos in contemptum adducere & ad patris irrisionem provocare. Quae non potuerunt proficisci, nisi ab odio vel contentu jam concepto de suo parente, a

*in Comment.
ad h. l.*

*lib. de Noë &
arca cap. 30.*

mala proinde mente & malo animo. Probabile est, fuisse saepius a patre reprehensum, & jam occasione data voluisse ei insultare, & vitia sua tegere Patris infirmitatem propalando. Ideo Ambrosius *omnis inquit, improbus, quia ipse devius disciplinae est; aliorum lapsus non solum pro sui erroris solatio accipit, quod consortes invenerit culpae, verum etiam improbo laetatur affectu, tanquam sua ipse delicta correxit.*

§. XIII.

*Hoc delictum
esse levissimum,
nonnulli
statuunt.*

l. c. Cap. XI.

Oleum ergo atque operam perdunt, qui hoc Chamii delictum multis verbis extenuare annuntur. Facit istud non solum Hermannus von der Hardt, cujus supra mentionem fecimus, utpote qui, si narratio Mosaica, de Chamii peccato ad literam intelligatur, se non perspicere posse ait, quod filii fuerit scelus, patrem videre nudum. Saltem ipsi tanti non fuisse videtur, ut ideo una cum posteritate paternam experiri iuste potuerit maledictionem: Verum etiam Juriaeus prolixam Chamii defensionem hac ex parte in se suscipere non dubitat, ea potissimum fini, ut Chamum in sanctorum numerum referre atque pro Melchisedeco jure venditare possit. Equidem ab omni crimine Chamum liberare non audet. Nam ex hoc facto, quod Moses narrat, elucescere imprudentiam, reverentiae erga parentem neglectum, juvenilem petulantiam immo & inverecundiam, Interim tamen sibi persuadere non potest, hoc Chamii delictum malitia aequare incestum Loti, adulterium atque homicidium Davidis, varia crimina Simsonis atque idololatriam Salomonis. Haec horum Virorum peccata non obfatare, quin sancti & beati reputentur, habeanturque pro typis & imaginibus Christi: Et quamvis sacra scriptura de poenitentia Loti & Salomonis nihil nobis revelaverit; nos

ta-

tamen exinde non posse concludere, quod isti homines finaliter impœnitentes fuerint. Eadem ratione nullum adesse argumentum, quod nos inducat, ut credamus, Chamum veram pœnitentiam non egisse, quamvis scriptura hac de re tacuerit.

§. XIV.

Verum enim vero ego valde dubitarem, an haec argumenta a Juriaeo prolata ad excusandum Chami delictum sufficiant. Sane non leve, uti vult Juriaeus, sed gravissimum crimen fuisse videtur, quo Chamus se obstrinxit, si attentius consideremus summam animi malitiam, quae in homine isto erga parentem se exeruit. Nolumus hic ea repetere, quae supra in §. XII. a nobis dicta fuerunt, ubi hocce Chami facinus sigillatim recensuimus. Ex istis fatis liquido constare arbitramur, illud factum esse indignissimum filio, quo oculus ejus meruit, ut effoderetur a corvis vallis aut comederetur a juvenibus aquilis, uti Salomon de iis, qui parentibus proterve illudunt, rite pronuntiat. Profecto Juriaeus quarti praecepti parum memor fuisse videtur, cum haec pro Chami defensione literis consignaret. Quemadmodum enim hoc praeceptum primum est, Paulo Apostolo monente, cui Deus promissionem adjunxit: sic etiam supremum Numen ejusdem violatores tum ipsos, tum eorum posteros omni tempore diris pœnis affecit. Quae justitia Dei jam tum temporis in filiis Noachi egregie demonstrata fuit. Quemadmodum enim Sem & Japhet ob reverentiam patri exhibitam benedictionem consecuti sunt; utique ob contrarium factum Chamus maledictionem meruit, quippe qui patris nuditatem non rexit, sed publicavit. Neque hoc Chamum excusat, quod Juriaeo asserente graviora aliorum in sacris literis commemorantur peccata, qui ideo ex numero san-

Horum argumenta sub examen revocantur.

Prov. XXX, 17.

ctorum non eliminantur. Nisi enim omnes circumstan-
 tia nobis fuerint exploratissimae, nobis hoc sumere non
 possumus, ut hoc vel istud delictum invicem compare-
 mus, & hoc vel illud gravius aut levius esse pro nostro ar-
 bitrio decidamus. Siquidem ad tale quid dijudicandum
 omniscius Dei oculus requiratur, qui intimas humani cor-
 dis latebras atque profundissimos recessus scrutari valet.
 Hoc enim tam certum est, quam quod certissimum, su-
 premum Numen in judicandis actionibus nostris animum
 potissimum, unde illae proficiantur, respicere. Cum i-
 gitur imbecille nostrum iudicium huc non pertingat, ab
 ejusmodi iudiciis & comparationibus actionum humana-
 rum, quae ad nos nihil pertinent, penitus abstinere tutissi-
 mum arbitramur. Hinc saepius accidere videas, ut Deus
 in certos homines, qui nobis tanti peccatores esse non vi-
 dentur, multo gravius animadvertat, quam in alios, qui
 ex nostra sententia gravissimas poenas commeruerunt.
 Si quis verbi gratia delictum Regis Saulis atque Davidis fe-
 cum consideret, primo aspectu facile iudicabit, peccatum
 Regis Davidis multo atrocius esse, quam Saulis delictum.
 Ille enim non tantum adulterium commiserat nefandum,
 quo ipso jam proximum suum atrocissima injuria affecerat,
 sed praeterea Virum innocentem, Virum fortissimum,
 Virum saluti Regis & patriae vitam & omnia bona, qui-
 bus fruebatur, consecrantem, insidiosè, malitiosè & tru-
 culenter occidendum curaverat. E contra quid Saul fe-
 cerat? Iste pepercerat pecoribus Amalecitarum. Quan-
 tillum peccatum, si cum Davidis facinore comparemus!
 Saul praeterea speciosum habebat praetextum, nam ideo se
 pepercisse pecudi testatur, ut Deo pro concessa victoria gra-
 tias acturus optima Domino pecora sacrificaret. Sed ali-
 ter iudicat Iudex supremus. Ille noverat hypocrisin, ava-
 ri-

ritiam, fastum atque inobedientiam hujus superbi Regis; hinc eum reprobans regnum ab ipso auferebat, cum e contra Davidi regnum contra aggressores ejus stabiliret. Quorsum igitur hæc disputo? ut inde pateat, iudicium de gravitate vel levitate delictorum Deo iustissimo iudici esse relinquendum. Ut verò concedamus Iuriae, graviora Chami delicto peccata a sanctis saepe fuisse commissa, sed sciat eosdem quoque egisse poenitentiam, & ita locum inter sanctos, quo exciderant, recuperasse. Sed sine dubio etiam Chamus, inquit Iuriae, egit poenitentiam. Cum vero hac de re scriptura taceat, nobis itidem de ea tacendum esse existimamus. Sed tacet quoque scriptura, sic pergit Iuriae, de salute Simsonis, Salomonis & Loti, sed respondemus, quod ad duos priores attinet, quoniam scriptura de eorum salute tacet, fuerunt inter Christianos ut Cyprianus, Augustinus, Chrysostomus, qui eos damnatos crediderunt, quamvis ab aliis haud contemnenda afferantur argumenta, quae contrarium evincant. Aliam Loti rationem esse dicimus, utpote qui dolo filiarum circumventus non ex malitia, sed ex infirmitate atque ignorantia peccaverit. Cum Chamus sciens ac volens & destinato consilio gravissimum erga parentem scelus admisserit.

§. XV.

Ceterum an hoc Chami delictum inter peccata typica sit referendum, id quod Iuriae itidem contendit, nonolumus hic disputare, sed eam quaestionem Theologis relinquendam esse iudicamus, quam etiam venerandus Theologus D. Buddeus in Dissertatione supra laudata de peccatis Typicis plene ac luculenter pertractavit. Illud potius observabimus, a Chami delicto Poëtae occasionem nactus esse fingendi legem a Saturno, quem eundem cum Noacho esse supra diximus, latam esse, qua sancitur, ne quis Deos

*Cypr. lib. de unitate Ecclesiae
August. lib. contra Faust. cap. 88.
Chrysost. T. V. Serm. de poenitent.*

A Chami delicta poëtae occasionem nacti sunt fingendi legem a Saturno latam.

nudos impune contempletur. Proinde in Callimachi hymnis Minerva cum Tiresiam occaecasset, qui lavantem illam viderat, apud Tiresiae matrem factum ita excusat:

Ἐγὼ δ' ἔτοι τέκνον ἔθικ' ἀλαόν.
 'Οὐ γὰρ Ἀθαναία γλυκερὸν πέλει ὄμματα παίδων
 Ἀρπάζειν. Κρόνιοι δ' ὠδὲ λέγοντι νόμοι
 'Ὅς κέ πιν' ἀθανάτων, ὅκα μὴ Θεὸς αὐτὸς ἔληται,
 Ἀθρήσει, μισθῶ τῶν ἰδῶν μεράλιω.

Non per me perdidit ille oculos.

Nec mihi luminibus pueros orbare voluptas.

Asi a falcigero lex sene lata jubet.

Ut poena graviore luat, temeraria quisquis

Audet in invitos lumina ferre Deos.

Qua poena Actaeon a affectus fuerit, propterea quod nudam Dianam conspexerat, supra mentio a nobis facta fuit.

§. XVI.

*Hinc etiam
 Proverbium
 natum: Ve-
 renda Patrii
 detegere.*

A Chami etiam delicto natum est proverbium, *verenda Patrum detegere*, de iis, qui degeneres & immemores naturae legum & honestatis, parentum, praeceptorum, magistratuū suorum &c. naevos & lapsus traducunt, & benefactoribus suis malam referunt gratiam; quod ingrati animi vitium omnibus seculis multa habuisse exempla & nostro hoc tempore frequens esse quotidiana pro dolor! probat experientia: Notum alias est celebre illud dictum Constantini apud Theodoretum: *sacerdotum vitia non sunt populo aperienda, ne ille, inde causa scandali arrepta, audacter peccare aggrediatur. Quin etiam hoc quoque eum adjecisse memorant, si suis oculis Episcopum, cum aliena uxore peccantem videret, se purpura sua facinus tecturum, ne intuitus ejus videntes offenderet. Quis egregiam istam pietatem admirari nolle? Quod si adhuc hodie multi eadem mente praediti essent, quot quaeso scandala, quae variis temporibus*

con-

contigerunt, feliciter evitari poterant. Ex hac autem parte sine dubio in exercitio charitatis excedunt Pontificii in suis glossis, cum asserere non dubitent: *Quamvis tactus & oscula sint praeludia incontinentiae in Laicis, secus tamen est in Clericis, nam Clericus praesumitur ista facere pro charitate & bono zelo.* Sic Petrus Ravennas, extra, de immun. Eccles. Item si *Clericus amplectitur mulierem, interpretabitur, quod causa benedicendi eam hoc faciat.* Et ibidem in margine, *Clericus amplectens mulierem praesumitur bene agere.* Sed proverbium hoc eo usque etiam extendi non debet, quasi errores parentum & praeceptorum pro veritatibus amplecti teneamur. Sane nullam consequentiam inde deduci posse, quisque a studio partium alienus haud difficulter intelligit. Nec solum pro nobis veritatem studio indefesso indagare debemus, verum etiam eandem adepti cum aliis quoque communicare possumus. Interim tamen illud probe observandum est, in ejusmodi occasionibus longissime a nobis abesse debere animum acerbum & studium errores una cum ipsis errantibus acriter perstringendi, nec non cupiditatem nosmet ipsos & nostram egregiam scientiam ostentandi, aliosque prae nobis contemnendi, id quod a multis, qui studium veritatis undiquaque crepantes sibi solis sapere videntur, fieri intelligas. Sed cogitent ejusmodi homines, hoc pacto veritatem magis impediri quam propagari. Si enim indolem animi humani perdidicerint, ipsos fugere non poterat, hujusmodi satyricis & aculeatis scriptis homines non emendari, sed magis magisque exasperari multoque deteriores reddi. E contra si veritas nude proponatur, atque argumenta pro eadem humaniter urgeantur, ea sine dubio animis hominum multo facilius sese insinuabit. Egregia sunt praecepta a Iacobo Apostolo praescripta, quae omnibus in eruditorum classem se fe-

II. Quaest. 3.
Can.

D

re-

referentibus etiam atque etiam commendata esse cupimus.
 Jac. III. 13. ad Τίς σοφός καὶ ὀπίσθημων ἐν ὑμῖν; διαζάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτῶ ἐν πραύτῃ σοφίᾳ. Ἐἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε καὶ ἐρίθειαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψευδεσθε καὶ τῆς ἀληθείας. Οὐκ ἐστὶν αὐτῇ ἡ σοφία ἀνωθεν καταρχομένη, ἀλλ' ὀπίγει, ψυχικῇ, δαίμονιᾳ δόξης. ἔπερ γὰρ ζῆλος καὶ ἐρίθεια, οὐκ ἀκατασκευασία ἐπὶ πᾶν Φαῦλον πρῶγμα. Ἡ δὲ ἀνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστὶν, ἐπειτα εἰρηνικῇ, ὀπίκειν, εὐπειθῆς, μετῆ ἐλέως καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνοπόκριτος. Καρπὸς δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σφίρειται ποῖς ποιῶσιν εἰρήνην.

Deinde illud quoque sedulo cavendum est, ne in refutandis erroribus nimis praecipites simus, sed diu deliberemus de iis, quae statuenda sunt semel, cum alias facile fieri possit, ut veritates pro erroribus venditemus, in primis cum hoc cacöethes multos hodie eruditos invaserit, ut magnam gloriam se consecutos esse sibi persvadeant, si novas, paradoxas, quin etiam absurdas saepe opiniones in diem protulerint. Quasi multa opinari & quovis doctrinae vento mox huc mox illuc propelli egregia laus sit. Sic autem laureolam in mustaceo quaerunt ex frivolis negotiis famam captantes haut praeclaram. Melius saepe sibi & reip. literariae consulere, si non statim, quicquid in buccas venerit, evomerent, sed potius per aliquod tempus se continerent, ut curis etiam posterioribus locus relinqueretur. Sed verendum est, ne ilia ipsis rumpantur. Semper itaque absit mens improba, quae cum putat errasse sapientem, insultandum arbitratur ei, cujus sibi putat mores esse contrarios. Huc pertinet, quod in oratione de invidia scriptum reliquit Basilii: *Quemadmodum, inquit, vultures ad malevolentia feruntur, amoena vero prata & svaevolentia loca praetervolant: & muscae, quod sanum & integrum est, praetereunt, ad morbida & ulcerosa se conferunt; sic invidi ea, quae in vita clara sunt & gloriose gesta, non respici-*

spiciunt, ac ea, quae vilia sunt, attendunt: si quid erratum sit (qualia humana multa contingunt) id publicant & inde homines cognosci volunt. Sicut etiam imperiti pictores a nare distorta, vel a cicatrice, vel alio quopiam vitio, quod vel natura vel morbo interdum accidit, formas eorum, qui picti sunt, significant & inde eos cognosci volunt.

§. XVII.

Exposuimus hactenus delictum Chami, superest, ut poenam hoc delictum subsecutam paucis consideremus. Etenim non impune tulit Chamus hanc proterviam, qua erga patrem usus fuerat sed Noachus postea quam crapulam edormiverat, cognoscens quid sibi fecerit filius natu minor, ei ejusdemque posteris maledixit. Solliciti sunt hoc loco interpretes, qua ratione id cognoverit? Rabbini hic quoque fabulas nobis obtrudere conantur, conjecturam enim comminiscuntur ejusmodi. Nempe Noachum in ipsa adhuc arca Chami libidinosum animum arcam intempestiva Venere polluentis notasse. Hinc expergefatum statim culpam ludibrii hujus in eundem conjecisse. Hanc esse traditionem Magistrorum quorundam, Rabbi Salomon Ephraim testari ait Heideggerus. Alii referente eodem Heideggero fingunt: per intuitum libidinosum corporis Chami habitum plane immutatum esse, & oculos quidem factos rubicundos, detorta labia, capitis caesariem barbamque adustam, quin & nudum eum incessisse. Hinc Noachum facile coniecisse, non alium quam Chamum nefarii hujus ludi auctorem esse. Sunt, qui ad divinam revelationem & spiritum propheticum recurrunt. Sed quid opus est, ubi occurrit communis ratio, qua id rescire potuit, ut ad miraculum confugiamus? Quam maxime probabilis est sententia Chrysostomi, qui patri, cum se alieno pallio contactum videret, percontanti id significasse filios Semum & Japhetum existimat, non accusandi gratia, sed rem, ut facta, docentes.

Vnde Noachus
resciverit factum
Chami?

Hist. sacra patriachar. p. III.
627.

§. XVIII.

Cur in Canaanem Noachus vibraverit execrationem?

Quest. 57. in Gen.

Gen. X, 1.

1. Petr. III, 20.

Ipsa Noachi maledictio his verbis est concepta: ארר את כנען עבד עבריים יחיד לאחיו Quod ad subjectum in hac propositione attinet, mirus est dissensus inter interpretes, cur in Canaanem pronuntiata sit execrabilis sententia, cum ex antecedente narratione satis constet, Chamum Canaanis patrem flagitium admisisse. Sunt, qui omissum in hac breviori narratione aliquid esse contendunt, id quod a lectoribus supplendum esse judicant, Canaanem scilicet Chami filium, primum avi verenda vidisse, & patri cachinnantem, quid vidisset, narrasse. Hoc a Judaeo se accepisse Theodoretus testatur. Hunc enim Chami filium Canaanem patris fuisse simillimum, utpote quem in arca intempestiva libidine concitatus procreaverit, quo tempore omnis concubitus fuerit illicitus, cum horrendum iudicium, quod tum temporis DEUS exercuit, Noae ejusdemque toti familiae nil nisi sanctas jejunii atque poenitentiae cogitationes inspirare debuisset. Chamum igitur profanum ceu malum corvum nulla temporis ratione habita pessimum atq; petulantem filium Canaanem ceu malum ovum in arca genuisse, & hunc primum fuisse, qui dormienti Noacho detectis virilibus procaciter illuserit, ac mox patri suo Chamo indicaverit, qui cum debuisset filium objurgare, etiam ipse veniens viderit verenda patris nudata & cum irrisione fratribus suis Semo & Japheto illud nunciarit. Quod vero ad prius figmentum attinet, quasi Canaan a patre in arca procreatus fuerit, illud non tantum Moses refutat, quando de singulis tribus Noachi filiis disertis verbis testatur, eos post diluvium demum liberis procreandis operam dedisse. Verum etiam Apostolus Petrus idem confirmat, octo tantum animas in arca servatas esse docens. An vero Canaan saltem fuerit particeps delicti paterni, quod statum Noachi indecorum primus animadvertens id Chamo patri extra tabernaculum nuntiaverit

rit

rit, illud tacente scriptura sacra in medio relinquimus, cum eadem facilitate, qua asseritur, iterum negari possit.

§. XIX.

Sunt, inter quos Chrysoſtomus est, qui ideo Noachum noluisse in Chamum directe maledictionis diras ejaculari statuunt quia comprehensus fuerat sub ea Dei benedictione, qua post diluivum reliquias humani generis dignatus est. Quis vero dubitet quin communis benedictio propagationis & conservacionis hominum stare potuerit cum subsequente Chami maledictione paterna, cum & crescere ac multiplicari potuisset super terram, & simul esse servus servorum, quod vel Judaeorum hodie constat exemplo. Quidam per Canaan intelligunt parentem Canaanis, ut subaudiatur nomen כנען quia v. 25. dicitur frater Semi & Iapheti; quorū tamen ipsemet proprie loquendo non fuit frater. Quæ ratio non inconcinna esset, si aliquo pacto posset probari, nomen Canaanis usurpatum fuisse in Genitivo. Sed id plane repugnat Grammaticæ, quia nullum præfigitur nomen constructum. Lutherus noster statuit, quod Noachus tantopere execratus fuerit Chami factum, ut nec nomen ejus exprimere voluerit, sed maledixerit ei in nomine filii. Heideggerus solidissimam esse judicat responsionem Augustini non tam maledictionem, quam vaticinium in hisce Noachi verbis spectandum esse existimantis. *Quæritur*, inquit, *quare cum peccans Cham in patris offensa, non in se ipso, sed in filio suo Canaan maledicitur? nisi prophetatum est, terram Canaan ejectis Cananeis inde & debellatis accepturos esse filios Israël, qui venient de semine Sem.* Sed dubitamus, an hæc responsio omne dubium eximere valeat. Etsi enim non negetur, vaticinium quoque in Noachi verbis contineri; simul tamen causa istorum eventuum indicatur, maledictio Noachi, quam in poenam denuntiavit ei, qui peccaverat, Chamo, filioque ejus Canaani, licet non constet, an & quousq; hic patris se obstrinxerit scelere.

Chrysoſtomi & aliorum hæc de reserentis asseritur.

Quest. 17. in Gen.

*Probabilissima
sententia pro-
ponitur.
In Comment.
ad b. l.*

Optime nobis hunc nodum solvere videtur Jo. Clericus, qui duo in animum revocanda esse ait; primo parentes plecti posterorum poenis, quando eas vident, aut futuras sciunt, ideoque Chamum poenas Noacho dedisse violati pudoris, ab eo tempore, quo posteritati ejus maledixit. Deinde eos posteros non tulisse poenas proprie dictas peccati proavorum, sed propter sua ipsorum commissa, venditos fuisse aut occisione occisos. Quanquam enim posteri propter majorum peccata non plectantur, si proprie loquamur; attamen majores posterorum poenas aut praesentes aut futuras sine summa aegritudine animi videre aut timere non posse. Hisce tertium adjungendum esse putamus, Deum jus dominii plenissimum in rebus temporalibus habentem quævis bona sine ulla causa & quovis tempore auferre cuivis, quando vult, posse. Jam in maledictione Noachi nil aliud nisi poenas temporales, sterilitatem & servitutem adesse videmus. Quod si vero Deus id aliquando exercere potest in piorum liberos ad castigationem; cur posteritatem impiorum ad exemplum aliorum non poterit talibus poenis afficere, maxime si impii sint, quales fuerunt Chananaei. Si quis excipere velit, cur Chamo praesentes non inflictæ fuerint poenae, omiſsa ejus posteritate? Ille sciat, praesentes omnino fuisse, cum animo reputaret ex se oriundos olim servos Semi & Iapheti posteris futuros. Gravius enim id parentibus, quod liberi quam quod ipsi ferunt, ut a Chrysoſtomo recte dicitur, quocum consentit Plutarchus & λυπῶσι μάλλον ἔτι εἰς κόλασιν, ἢ τὸς ἐξ ἑαυτῶν κατὰ πείσχοντας δι' αὐτοὺς εἶναι. *Nullum durius supplicium, quam eos, qui ex se sunt, ob se miseros spectare.* Si quis urgeat, cur ex omnibus Chami filiis Canaanem potissimum, haec maledictio ferierit, ille quaeso recordetur, nos jam dixisse: DEum in hujusmodi temporalibus ex liberrimo arbitrio agere posse, hic enim valet dictum Apostoli: Μὴ ἐρῶ τὸ πλάσμα τῶ πλά-

*Homil. 29.
in Gen.*

*Rom. IX.
11. 12.*

πλάσαντι. ἢ μὲ ἐποίησας ἕτως; ἢ ὅσα ἔχει ἐξέστιασ ὁ κερταμεύς ἔ
 πηλὸς ἐν ἑαυτῷ φουράμαλῳ πηῖσαι, ὁ ἰδὼ εἰς λιμὴν σῆυϑ, ὁ
 δὲ εἰς ἀλιμίαν. Sed & alia gravidissime, Canaanem ejusque po-
 steros fore gentem sceleratissimam atque impiissimam, ideoq;
 exofam Deo, maledictam execratamque & suis sedibus exter-
 minandam; eos autem, qui relictī essent, servitio posterorum
 Sem, i. e. Hebraeis mancipandos esse. Hoc inquam cum vidis-
 set Noë spiritu prophetico sequens DEI sententiam, in Canaan
 praecipue Cananaeorum parentem maledictionem suam vi-
 bravit.

§. XXI.

Ut de ipsa maledictionis sententia ejusque effectu paulo
 penitius dispiciamus, superest. Adhibet autem verbum עֲבָדִים,
 quod ex doctissimi Clerici sententia non modo de servili con-
 ditione, de qua mox, sed etiam de sobole ad paucos redacta
 intelligi posse videtur. Siquidem ut benedicere foecundita-
 tem optare significet; sic maledicere esse sterilitatem
 & sobolis paucitatem vovere. Altera poena Canaani
 denunciata est servitus, quam his verbis ipsi comminatur: עֲבָדִים
 עֲבָדִים. *Servus servorum erit fratribus suis.* Quae phrasis
 est Ebraea per reduplicationem superlativum indicans, ut
 servus servorum sit servus abjectissimus & vilissimus. Complementum
 autem hujus comminationis fuit quidem dilatum, sed non ablatum eam-
 que impletam fuisse in Gabaonitis Chrysostomus existimat. Genebrar-
 dus autem ait, propter eandem Cananaeos & plures Africae populos à
 multis peregrinis Asiae & Europae regibus sub jugum missos esse. Cum
 vero duabus vicibus tum in benedictione Semi, tum in benedictione Japhe-
 ti haec servitutis denunciatio repetatur, maxime probabile est, in Semi po-
 sterioris eam impletam fuisse, cum Cananaei amiserunt dominium terrae
 Canaan, & sub jugum Israëliitarum venerunt, in Japheti autem posteris
 eo tempore, quo Macedones & Romani Syriam & Palaestinam subegere,
 & cum iidem plerasque omnes Tyriorum & Sidoniorum colonias ve-
 stigales fecerunt, ac praesertim quidem Romani, qui Africam, Hispani-

*Ipsa Noachi e-
 xecratio plu-
 ribus excuti-
 tur.
 l. c.*

*Hom. 8. in
 Matth. l. 1.
 Chron. A. M.
 1657.*

am

QX II; 393

X3439427

Phaleg. l. 1. c. 1.
S. 9.
Athen. l. 14.

am & Siciliam Poenis refertas provincias habuerunt. Ceterum satis probabilis est conjectura Bocharti, nimirum consuetudinem, quam non Romae solum & in Graecia, sed & Babylone festo Saturni usurpatam docet Athenus ex Beroso, ἐστὶν τὰς οἰκίας, ἀπὸ τῶν οἰκετῶν ἀναδεχομένους λειτουργίας. *Ut servos convivio exciperent, & servilia ministeria ipsi obirent*, inde ortam esse, quod Noa Chamum execratus praedixerit fore ut ejus posterii essent servi servorum. Hinc enim Chami posterorum, quos Graeci postmodum & Romani imitati sunt, seriam maledictionem convertere conatos esse in rem ludicram, quasi oraculum hac servitutis imagine impleturi aut verius elusuri. Opinio autem est valde ridicula recentioris cujusdam auctoris Joannis Ludovici Hannemanni, qui contendit, maledictionem Noae Chamum colorem nigrum conciliaffe, indeque colorem Abyssinorum esse, qui a Chamio origine duxerunt. Quam opinionem multis tueri conatur in libro, cui nomen indidit, *curiosum scrutinium nigredinis posterorum Chami*, id est *Aethiopum*. Auctor vero sine dubio exercitii magis causa quam serio hanc sententiam ventilavit. Quod si enim Chamus per maledictionem Noae colore nigro infuscatus esset, sique hunc colorem liberis suis una cum sanguine impertisset, cur quæso non omnes, qui ab ipso orti sunt, nigri fuissent? Cur in solos Abyssinos haec maledictio derivata esset? Cur denique Cananaci atque Phoenices, qui itidem a Chamio oriundi sunt, hujus nigri coloris hereditatem non essent consecuti.

Tantum.

COROLLARIA.

- I. Chamum inter prophetas numerare ridiculum videtur Doctissimo Lambecio, propterea quod impius patris sui derisor fuerit. An vero haec ratio sufficiat, dubitamus, cum etiam impius Bileamus sine dubio propheta extiterit.
- II. Judicium est intellectus non voluntatis.
- III. Hinc etiam errores in intellectu non in voluntate esse judicamus.
- IV. Totam angelorum & animae rationalis essentiam in cogitatione consistere & cogitationem ipsam esse spiritus substantiam nobis persuadere non possumus.
- V. Plures a Deo mundos creari posse nullam involvit contradictionem.

nc

Q.K.
411,
14.

676
 II i
 393

HISTORICO MORALIS
 DE

AMMO
 EDICTO

IN DEO PROPITIO
 ATQUE
 PHILOS. COLLEGIO
 ANNVENTE
 O LOCO
 QUANDO OBTINENDO
 CALEND. APRIL.
 LICE DEFENDET
 PVS OLEARIVS,
 LIPS.

IPSI AE,
 MANUELIS TITIL.
 clb lxxxvii.

